

оно што је небитно, што је у суштини само оквир чија су права садржина статусни брачни и породични односи. Иако упоређење није разлог, треба водити рачуна и о туђим искуствима, па треба приметити да су неке федерације, на пример, Швајцарска, или од социјалистичких Совјетски Савез све ове односе регулисале једним закоником.

За ово се могу навести многи други разлози. Додао бих да нас на то упућују и неки међународни уговори. Југославија је склопила конвенцију о престанку на брак, о минималној старости за склапање брака и регистрању брака, која је ступила на снагу 1964. године. Такође је склопила и конвенцију о остваривању алиментационих захтева у иностранству од 1965. године. Ови међународни уговори обавезују Југославију да уреди за цело своје подручје ове односе у складу са њима.

Напоменуо сам да досадашње искуство, нарочито у области породичног права, а посебно спроведене анкете у току поступка за ревизију и кодификацију породичног права показују да нема готово никаквих разлика у односу на решења битних питања из ове области. Штавише, републички закони који су донети на основу овлашћења Основног закона о браку и Основног закона о старатељству готово су потпуно истоветни. То све указује да нема потребе да се по сваку цену настоји на прављењу разлика и онде где их нема и где нема потребе за њима. Уколико неки други, превасходно политички разлози, не дозвољавају решење које је најразумније, најцелиходније и најкорисније за грађане, а то је јединствена кодификација, онда би требало настојати да се створе могућности путем уставних амандмана да се то постигне договорима између република и доношењем тзв. заједничких закона, по одређеном поступку који треба предвидети. То ће, вероватно, бити неопходно и за друге области. Тиме би се помагали процеси који воде јединственој правној заштити свих грађана на подручју Југославије, што је, нема сумње, спровођење принципа равноправности.

Мр Влајко Брајић: РАД ДРУШТВЕНИМ СРЕДСТВИМА

Хтео бих нешто да кажем о самоуправљању, које у амандманима и уставним променама треба да буде једна од основних тачака. О самоуправљању је било речи овде, а и управо завршеном Печујлићевом излагању.

Полазећи од развоја самоуправних друштвених односа и чињенице да је друштвена својина основа и гаранција самоуправљања, од посебног интереса су Амандмани XXI и XXII.

Мислим да овде посебно треба имати у виду: прво, уставну одредбу да је рад човека једини основ присвајања производа и управљања друштвеним средствима, и друго, да једино рад и резултати рада опредељују друштвени и материјални положај човека, што одређује однос грађана према друштвеним средствима, односно њихов положај према организацијама удруженог рада, с обзиром на гарантовано право на рад.

Ја нећу вршити анализу амандмана, с обзиром на две тачке које сам поменуо, него ћу само, имајући и то у виду, рећи нешто о томе шта мислим да они не садрже, а требало би да садрже.

У амандманима се говори о раднику у удруженом раду, основним организацијама удруженог рада, њиховим асоцијацијама, њиховом односу према другим организацијама и друштвено-политичким заједницама, а такође и о одлучивању у процесу удруженог рада.

Чини се да ту недостаје напор да се означи или дефинише постојање одређене везе и односа између заједница удруженог рада на једној страни и радних људи и грађана као субјеката, којима је гарантовано право на рад, на другој страни.

Овим, наравно, не желим да кажем да се овај проблем може решити гарантовањем неког права или правним регулisaњем, као што се тим путем не могу разрешити ни проблеми самоуправног развитка, али свакако треба имати у виду шта ми у ствари постижемо оваквим или онаквим правним регулisaњем.

У досадашњем правном регулisaњу на свим нивоима полазило се од тога да се утврде одређена права и обавезе заједница удруженог рада и настојало се да се на тај начин обезбеди развијање самоуправних односа. При том су нам као и данас, понављам, недостајали напори да дефинишемо ову везу, која на неки начин мора бити изражена — веза између радних људи, односно грађана и заједница удруженог рада, тј. права радних људи — грађана према друштвеним средствима којима те заједнице управљају.

Познато нам је из праксе да се дешава да уз наизглед пуно поштовање демократичности у одлучивању и учешћа свих чланова радне заједнице, радне заједнице доносе одлуке које су противзаконите, некада противуставне, а често оне то нису директно, али по својој суштини јесу. То нам показује, између осталог, да је недовољна наша окренутост радним заједницама, а нарочито основним организацијама удруженог рада бар на терену правног регулisaња.

Наравно, из овога би се могло закључити да су за слабости самоуправних односа, и самоуправљања код нас криве радне заједнице, или одређивање права и обавеза радних заједница, односно статуса организације удруженог рада. Разлози, наравно, нису у томе. Међутим, по мом схватању код нас постоје озбиљнији недостаци правног регулisaња самоуправних друштвених односа него што се то обично сматра. Наше право је под великим утицајем старог права и ми нисмо успели да утврдимо границе између онога што припада старим друштвеним односима, а шта је у ствари ново.

Ако нпр. погледамо подручје радних односа, онда можемо уочити да постоји извештан паралелизам у регулisaњу односа удруженог рада, који се састоји у томе да наше законодавство, на неки начин, опонаша регулisaње радних односа превазиђених фаза борбе радничке класе у буржоаском друштву. Тако се највећа пажња посвећује регулisaњу унутрашњих односа у организацијама удруженог рада, као што је раније тежиште било на заштити радника у радном односу. И даље, посебно тежиште се ставља на престанак рада, исто као што је раније, а и сада у буржоаском

друштву, тежиште на заштити од отказа, односно на обезбеђење сталности радника у радном односу. Такав случај, је и са ступањем на рад — (заснивањем радног односа) коме је у нашем праву дато слично место какво има у буржоаском и ако су у питању битно различити односи. Односи који се успостављају и развијају у удруженом раду код нас су самоуправни међусобни односи и битни су за све друге. Међутим, они се не могу схватити као статични и дати односи.

Од великог значаја је, наиме, регулисање ступања на рад. У ствари успостављање односа поводом ступања на рад и њихов карактер), појављују се као један од битних елемената за развијање односа унутар удруженог рада.

Овде се, илустрације ради, може поменути један проблем који постоји данас у регулисању односа поводом ступања на рад у случају попуњавања слободних радних места обичним огласом, а тако се попуњава већина радних места код нас. Радни људи не могу пред судом побијати одлуку о пријему на рад, без обзира да ли је њоме повређено неко право радника, односно радног човека — на пример, право на једнаку доступност слободног радног места, због тога што су одговарајуће одредбе Основног закона о радним односима протумачене тако да се радни спор поводом одлуке о пријему на рад може водити само ако је у питању конкурс.

Не упуштајући се овде у разматрање овог проблема, неопходно је додати да је овако протумачена законска одредаба противустварна, што произилази из одредаба о праву на рад из члана 36. Устава и одредаба о судској заштити права и слобода гарантованих чланом 70. Устава. Ако је та одредаба противустварна, како онда годинама може да буде на снази, упркос чињеници да је у питању остваривање права на рад?

Изгледа да право на рад и његово значење и значај у условима друштвене својине, нису довољно прожели нашу свест, нити још увек довољно мотивишу наше понашање. Могли бисмо примера ради прочитати у штампани како је донета одлука о престанку рада лицима која су износила неприхватљиве ставове о националном питању и онај који то објашњава износи све елементе ситуације, говорећи о томе како су се они огрешили о одређену политику, не трудећи се да објасни да ли је престанак радног односа у датом случају у складу са законом или не, јер се изгледа већ рачуна са нашом преосетљивошћу на национално питање и мањом осетљивошћу на повреде права на рад. Но, наравно, и из овог се види да проблем није само у одређивању правних средстава, већ и у друштвеном афирмирању принципа у погледу рада, што се посебно мора имати у виду приликом правног регулисања.

Уставне одредбе које би означиле неуставним све одлуке и све акте који крше основна права у погледу рада, могле би утицати на самоуправно регулисање и одлучивање. Притом основни критериј треба да буде уставна одредаба — да рад и резултати рада представљају једини основ друштвеног и материјалног положаја човека, да би нов положај човека дошао до пуног изражаја у друштвеним односима.

Рад и управљање друштвеним средствима су права која су гарантована свим људима, свим грађанима. То значи да није реч само о томе да они

који раде са друштвеним средствима имају право на плодове свога рада, већ да и други радни људи, односно грађани, имају једнако право да раде и управљају друштвеним средствима, односно право да захтевају да се са друштвеним средствима ради и управља у складу са Уставом утврђеним начелима у погледу рада, што се правно сада изражава кроз институт друштвене својине.

С обзиром на то рад и управљање друштвеним средствима нису само ствар оних који раде са њима, већ и других радних људи, односно грађана. Истина, њихова права и обавезе у погледу друштвених средстава су различита. Ипак, они треба да буду једнаки у једном: да им је једнако доступан рад друштвеним средствима, и то под истим условима, чему треба дати живу динамичну садржину, с обзиром на начело — сваком према способностима, свакоме према раду, односно с обзиром на потребе модерног техничког развитка данас.

Пошто је реч о правима радних људи — грађана, кршење обавеза у погледу рада и управљања друштвеним средствима које у суштини вређа право на рад и друга гарантована права у погледу рада требало би означити како кршење права радних људи — грађана, а не неодређено као кршење обавеза у погледу рада и управљања друштвеним средствима. Друштвени карактер средстава за рад би требало изразити кроз одредбу да средства припадају свима и да је право свих да им средства буду једнако доступна под истим условима а да присвајају према резултатима рада. Ово наравно, не искључује солидарност.

Могло би се такође предвидети право да се у случајевима повреде права у погледу рада сваком да могућност спора о уставности одлука и акта који су противни уставним одредбама и то независно од тога да ли је повређен „лични“ интерес и „лично“ право.

Др Радомир Буровић: О ЈЕДИНСТВЕНОМ ТРЖИШТУ

Ја бих говорио само о једном питању, о заједничком тржишту, односно јединственом тржишту, како се то каже у Амандману XXIV. Наиме, овај појам јединственог или заједничког тржишта у економској и правној теорији расправљао се у току прошлог века онда када су се формирале националне економије и када је долазило до одређеног привредног удруживања између разних држава. Према тој класичној дефиницији, то би била једна територија на којој и у оквиру које делују јединствени привредни прописи и на којој је обезбеђено нормално кретање роба и услуга, заштићено одређеним царинским баријерама и зашпитама. Другим речима, то би било једно тржиште у оквиру одређених царинских граница. То је у ствари последица економског суверенитета држава и као таква она је на неки начин саставни део општег суверенитета државе као политичке установе.

У нацрту Амандмана XXIV истиче се да основу нашег југословенског тржишта чини слободно кретање и удруживање рада, средстава ре-